

1968 OLAYLARI'NIN TÜRK SİYASETİNE ETKİSİ: MİLLİYETÇİ HAREKETİN “KOMANDO” KAMPLARI

Doç. Dr. Celil BOZKURT*

Öz

1968'de ABD ve Avrupa'da patlayan öğrenci olayları kısa sürede dünyayı etkisi altına almıştır. 1968 olaylarının tehdit ettiği ülkelerden biri de Türkiye olmuştur. 1961 Anayasa'sının getirdiği özgürlük ortamında derinleşen ideolojik sorunlar, 1968'den itibaren şiddet ve tahrik olaylarına dönüşmüştür. 1968 ve sonrasında özellikle üniversitelerde etkili olan şiddet olayları, zamanla sokağa taşarak ülke siyasetini derinden sarsmıştır.

Türk hükümetleri, işgal ve boykotlarla üniversiteleri felç eden öğrenci olaylarını bastırmada yetersiz kalmıştır. Türkiye'de hüküm süren kaos ortamında Cumhuriyetçi Millet Köylü Partisi ve sonrasında Milliyetçi Hareket Partisi, militanlaşan sosyalist gençlik hareketine karşı “ülküçü” gençlik teşkilatını kurmuştur. Ülküçü gençler, ülkenin değişik bölgelerinde kurulan gençlik kamplarında bedeni ve zihinsel bir eğitime tabi tutulmuştur. Kamplarda yetiştirilen gençler, Türk kamuoyunda “komando” adıyla bilinmiş ve Nazilerin gençlik örgütlenmesine benzetilmiştir. “Komando” gençler, ülkede gerçekleşen şiddet eylemleriyle birlikte anılmış ve olayların faillerinden birisi olarak gösterilmiştir. 12 Mart 1971 Muhtırası'na kadar faal olan gençlik eğitim kampları, Türkiye kamuoyu ve siyasetini uzun yıllar meşgul etmiştir.

Anahtar kelimeler: 1968 Olayları, Komando Gençler, Devrimci Gençlik, MHP Raporu, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi.

The Effect Of 1968 Events In Turkish Politics: Nationalist Movement's “Commando” Camps

Abstract

Student events that exploded in 1968 in the US and Europe soon affected the World and also Turkey. The ideological problems deepening in the freedom environment brought by the Constitution of 1961 have turned into violent and provocative events since 1968. In 1968 and afterwards violent incidents, especially those affecting universities, have shook the country politics deeply over time.

* Düzce Üniversitesi İşletme Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü.

Turkish governments have been unable to suppress student events that have paralyzed universities with occupations and boycotts. In the environment of chaos in Turkey, the Republican National Peasant Party and then the Nationalist Movement Party established an "idealist" youth organization against the militant socialist youth movement. Young people who were called "Ulku" have been subjected to physical and mental training in youth camps established in different regions of the country. The young people trained in the camps are known as "commandos" in the Turkish public and are likened to the youth organization of the Nazis. The "Commando" youth have been shown together with acts of violence in the country and have been portrayed as one of the factions of events. The youth training camps, which were active as of March 12, 1971 memorandum, have been engaged in public opinion and politics for many years.

Keywords: 1968 Events, Commando youth, Revolutionaries Youth, MHP Report, Republican National Peasant Party, Nationalist Movement Party.

Giriş

1968 yılında Amerika'da¹ başlayan gençlik hareketleri, kısa zamanda Avrupa'yı² ve dünyanın diğer ülkelerini derinden sarstı. Gençlik hareketlerine zamanla işçi ve sendikaların da katılmasıyla birlikte olayların çapı daha büyüdü. Temelde eğitim devrimi ve düzen değişikliği isteyen kalabalıklar ülkelerde siyasi ve sosyal çalkantılara neden oldu. 1968 Olayları'nın etkilediği ülkelerden biri de Türkiye oldu.

Türkiye'de gençlik hareketleri, başlangıçta Demokrat Parti'nin anti demokratik uygulamalarına bir tepki olarak gelişti. Sonrasında 1961 Anayasası'nın yarattığı demokratik ortam farklı fraksiyonda görüşlerin ortaya çıkmasında etkili oldu. Üniversitelere getirilen özerklik, öğrencilerin yönetime katılmasına ve görüşlerini savunmasına imkân sağladı. Ancak, Anayasa'nın vadettiği hak ve özgürlükle gereği gibi hükümet politikalarına yansımada. Bu durum, demokratik hak ve özgürlüklerini kullanmak isteyen gençlik içinde hoşnutsuzluğa ve zamanla da isyana neden oldu. 1960'ların başlarında sıradan miting, konferans ve boykotlarla başlayan gençlik olayları, 1968'de şiddet ve terörün körüklediği ideolojik bir çatışmaya dönüştü.

Bu makalede 1968'den sonra alevlenen ideolojik çatışmalar ve bu şiddet ikliminde Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) tarafından ülke sathında kurulan ve kamuoyunda "komando kampları" tabir edilen gençlik eğitim kampları analiz edilecektir. Bu bağlamda, dönemin sağ ve sol basını, siyasi liderlerin beyanatları, telif ve hatırat türü eserler taranmıştır.

1. 1968 Öncesinde Genel Durum

A. Türkiye'de Sosyalist Gençliğin Örgütlenmesi

13 Şubat 1961'de kurulan Türkiye İşçi Partisi (TİP), Sosyalizmin Türkiye'de gelişmesinde önemli bir gelişme oldu. TİP, Kuzey Avrupa hareketinden etkilenen

¹ 1968 Olayları'nın Amerika'daki yansımaları için bkz. Cüneyt Akalın, *Düşler ve Gerçekler, Tanıklarıyla Dünyada ve Türkiye'de* 68, Sarmal Yayınevi, İstanbul 1995, s. 21-31.

² 1968 Olayları'nın Avrupa'ya yansımaları için bkz. Alpay Kabacalı, *Türkiye'de Gençlik Hareketleri*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1992, s. 191-194.

12 sendika tarafından bir “işçi” partisi olarak kuruldu. TİP, 1 Şubat 1962’de partinin kapılarını sosyalist aydınlara açma kararı aldı. Bu bağlamda, sosyalist aydın Mehmet Ali Aybar 8 Şubat 1962’de TİP’in başkanlığına seçildi. TİP, kendisini işçi sınıfının ve onun demokratik öncülüğündeki tüm emekçi güçlerin “parlamentar yoldan” iktidara yürüyen siyasi gücü olarak kabul ettirdi.³

TİP, 1965 seçimlerinde “ulusal artık” düzeninden faydalanarak 15 milletvekili çıkardı. TİP, böylece temel ideolojisi olan sosyalizmi meclise sokmayı başardı. 1968’deki sosyalist gençliğin büyük çoğunluğu TİP’in mücadele alanında olgunlaştı. 1965’ten 1968 olaylarına kadar Türkiye’de düşünce yaşamına TİP egemen oldu.⁴

Türkiye’de sosyalist gençliğin örgütlenmesinde 1965’te kurulan Fikir Kulüpleri Federasyonu’nun (FKF) önemli rolü oldu. FKF’nin ilk halkası DP döneminde Menderes’e karşı demokrasi mücadelesi veren sağcı öğrencilerin kurduğu Siyasal Bilgiler Fikir Kulübü’dür. Fakat 1960’lardan itibaren fikir kulüpleri solcu öğrencilerin kontrolüne geçti. FKF’nin merkezi Ankara idi. 21 Mayıs 1967’de toplanan Yönetim Kurulu’nda İstanbul’daki Fikir Kulüpleri’nin durumunu değerlendiren FKF, İstanbul’da bir sekreterlik kurdu. FKF, TİP’in gözetim ve kontrolünde ülke çapında bazı miting ve grevlerde eylemlerde bulundu.

FKF, 23-24 Mayıs 1968’de düzenlediği 2. Kurultay’da TİP yanlısı üyelerinden kontrolünden çıkarak muhaliflerin eline geçti. FKF, Doğu Perinçek’in başkanlığı döneminde Dev-Güç’e katıldı. Bu ittifak, TİP tarafından onaylanmadı. FKF yönetiminin TİP muhalifleri tarafından ele geçirilmesi 1968 Olayları için önemli bir kırılma oldu. Yeni yönetim, dünyada yükselmekte olan gençlik dalgasına angaje olmaya çalışan gençlerden oluşuyordu. Kısaca 2. Kurultay, sosyalist gençliğin TİP’in savunduğu temkinli çizgiden saparak miltan bir hareket tarzına yönelmesine neden oldu.⁵

Bu dönemde sosyalist gençliğin temelde üç esin kaynağı vardı. Bunlar; Filistin bağımsızlık hareketini yürüten FKÖ (Filistin Kurtuluş Örgütü), Güney Amerika’daki bağımsızlık ve demokrasi savaşımını sürdürürken öldürülen Che Guevera ve Çin’de Mao tarafından başlatılan kültür devrimi.⁶

Bazı Sosyalist gençler, Suriye ve Ürdün’de bulunan El-Fetih kamplarında komando ve sabotaj eğitimi gördü. Kamplarda Marksist-Leninist bir ideolojide yetiştirilen gençler Arapların safında İsrail’e karşı savaştı. Kamplardan dönenler ise Türkiye’de El-Fetih propagandası yaptı ve öğrenci olaylarında boy gösterdi.⁷

³ Akalın, *a.g.e.*, s. 89-90.

⁴ Tefkik Çavdar, *Türkiye’nin Demokrasi Tarihi (1950-1995)*, İmge Kitabevi, Ankara 1996, s. 153.

⁵ Akalın, *a.g.e.*, s. 100-101.

⁶ Çavdar, *a.g.e.*, s. 186.

⁷ Bu hususta bkz. “El-Fetih’te Eğitim Gören İki Gencin Üzerinde 10 Bin Beyanname Ele Geçirildi”, *Cumhuriyet*, 6 Şubat 1970; “El-Fetih Komando Örgütü, Türkleri Yardıma Çağırıyor”, *Cumhuriyet*, 6 Şubat 1970; “El-Fetihçi Yargılandı”, *Cumhuriyet*, 27 Mart 1970; Yılmaz Gümüşbaş, “Polisin Aradığı El-Fetihli Beş Gençle Görüştük”, *Cumhuriyet*, 6 Nisan 1970; Yılmaz Gümüşbaş, “Gerilla Eğitiminden Sonra Şeria Kıyısına Yerleştik”, *Cumhuriyet*, 7 Nisan 1970; Yılmaz Gümüşbaş, “Gerillanın Temel Taktiği Baskındır”, *Cumhuriyet*, 8 Nisan 1970.

B. Milliyetçi Gençlik Örgütleri

Türkiye’de milliyetçi gençlik, 1960 sonrasında Türk Ocağı, Aydınlar Kulübü, Türk Milliyetçiler Birliği, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği (TKMD), Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) ve Ülkü Ocakları gibi teşekküllerde kendini ifade etme imkânı buldu. Özellikle, TKMD, MTTB ve Ülkü Ocağı aksiyoner milliyetçi gençliğin adresi durumundaydı.

TKMD, 1963’te İzmir’de 41 üye tarafından kuruldu. Dernek, kısa sürede birçok il ve ilçede teşkilatlanma sağladı. Amacını “*başta komünizm olmak üzere, yıkıcı, yıpratıcı ve bozguncu fikir ve cereyanlara karşı mücadele etmek*” olarak belirleyen dernek, “*komünizmi tel’in*” mitingleriyle adını duyurdu.⁸

MTTB, İttihat ve Terakki Partisi tarafından 1916’da İstanbul’da kuruldu. Birliğin amacı, İttihatçıların Pantürkist politikalarına hizmet etmektir. Sonraki yıllarda bir kaç kez açılıp kapanan birlik, farklı görüşte öğrenciler tarafından idare edildi. MTTB, 18 Mart 1965 yılında yapılan Genel Kurul’da genel başkanlığa seçilen Rasim Cinisli ile milliyetçi öğrencilerin eline geçti. Birlik, komünizmle mücadelede ve üniversite olaylarında gündeme geldi.⁹

Ülkü Ocağı, ilk kez 1968’de Ankara Üniversitesi Hukuk, Dil, Tarih ve Coğrafya ve Ziraat fakültelerinde milliyetçi gençler tarafından fikir kulübü olarak kuruldu. 1968 yılından itibaren CKMP’nin bir gençlik örgütlemesi olarak her üniversitede bir Ülkü Ocağı şubesi kurulmaya başlandı. CKMP Genel Başkan Yardımcısı Dündar Taşer, Ülkü Ocakları’nın kurulması ve teşkilatlanması ile bizzat ilgilendi. Kısa sürede Ankara, Hacettepe, Gazi, Ortadoğu, İstanbul üniversitelerinde Ülkü Ocakları kuruldu. Ülkü Ocağı’nın amacı öğrenciler arasında “*Türk milliyetçiliği şuurunu güçlendirmek*” ve öğrencilerin “*Tanrıya, Türklüğe, vatana bağlılığını*” sağlamaktır. Ocak, “*Milli birliğimizi ve beraberliğimizi parçalayacak cereyanlarla mücadele*”yi en önemli varlık nedeni olarak görüyordu.¹⁰ Ülkücü gençler, 1968 Olayları’nın başlamasıyla birlikte CKMP’nin gençlik eğitim kamplarında eğitildiler ve kamuoyunda “*komando*” adıyla tanındılar.

C. 1968 Olayları’nın Ayak Sesleri

1961 Anayasası, Türkiye’de hemen herkesin görüş ve ideolojisini dile getirebileceği özgür bir ortam hazırladı. Anayasa’nın üniversitelere getirdiği özerklik,¹¹ öğrencilerin farklı ideolojilerde toplanıp örgütlenmelerini sağlarken, aralarındaki siyasal ve ideolojik ayrılıklarını daha da derinleştirdi. Üniversitelerin dokunulmazlığı, çatışma ortamlarında hükümetlerin okullara müdahalesini önledi.

⁸ Hakkı Öznur, *Ülkücü Hareket, Teşkilatlar ve Mücadeleler 2*, Alternatif Yayınları, Ankara 1999, s. 97-106.

⁹ Kabacalı, *a.g.e.*, s. 176-177.

¹⁰ İlhan Darendelioğlu, *Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri*, Toker Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1975, s. 394-397.

¹¹ 1961 Anayasası, Madde 120. Bkz. Suna Kili-Şeref Gözübüyük, *Sened-i İttifak’tan Günümüze Türk Anayasa Metinleri*, 3. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2006, s. 232-233.

1968 olaylarına giden yolun taşları 1962’de başlayan öğrenci olaylarıyla döşenmeye başladı. Başlangıçta sıradan gösteri ve mitinglerle gelişen öğrenci olayları zamanla ideolojik çatışmalara dönüştü. 1965’ten sonra üniversite gençliğinin politizasyonu daha da derinleşti. Gençler, ülkenin iç ve dış siyasetiyle yakından ilgilenmekte ve bunlara “toplumcu” bir bakış açısıyla bakmaktaydı.¹²

1967’de cereyan eden olaylar 1968’in adeta provasası gibiydi. Bu dönemde çok sayıda öğrenci olayları meydana geldi. Genellikle miting, toplantı, gösteri ve bildiri dağıtma gibi usullerle cereyan eden olaylar sene boyunca devam etti. Dönemin en dikkat çekici gelişmeleri, Amerikan 6. Filosu’nun protestosu ve özel yüksekokullar yürüyüşüydü.

Kıbrıs Sorunu’nda ABD’nin Türk karşıtı tavrı ve Başkan Johnson’un İsmet İnönü’ye yazdığı tehditvari mektup Türkiye-ABD ilişkilerini germişti. Türkiye, ülkedeki ABD üslerini ve antiemperyalist bir dış politika izlemeyi tartışıyordu. Bu durum, İkinci Dünya Savaşı’ndan beri Türkiye’yi ziyaret eden ve dostça karşılanan Amerikan 6. Filosu’na karşı bir öfke oluşturdu. 1967’nin Haziran ve Ekim aylarında Türkiye’yi ziyaret eden 6. Filo, üniversite gençliği tarafından protesto edildi. İlk olarak filonun Taksim Anıtı’na koyduğu çelenk gençler tarafından kaldırıldı ve yerine üzerinde “Emperyalizmin kanlı el Ata’mıza uzanmasın” yazan bir çelenk konuldu. 24 Haziran’da Taksim’de toplanan yaklaşık 10 bin genç 6. Filo’yu protesto etti. Ayrıca, Dolmabahçe rıhtımında asılı olan ABD bayrağı indirildi ve yerine Türk bayrağı çekildi. 1967 Ekim’inde yeniden İstanbul’a gelen Amerikan 6. Filosu Dolmabahçe’de öğrenciler tarafından protesto edildi. Amerikan askerleri o gün karaya çıkamadılar. Gençlerin eylemleri, Dolmabahçe’de açlık grevi, Amerikan askerlerinin görüldüğü yerde dövülmesi, şapkalarının alınması ve kafalarına yumurta atılması şeklinde devam etti.¹³

1965’te çıkan Özel Yüksekokullar Yasası kamuoyunda tepkiyle karşılanmış ve yasanın anayasaya aykırı olduğu öne sürülmüştü. Söz konusu yasa, 1967 yılında öğrenci örgütlerinin gündemine geldi. Özel okulların devletleştirilmesi gerektiğini savunan öğrenci örgütleri, İstanbul’dan Ankara’ya bir protesto yürüyüşü ve aynı zamanda okullarında boykot yapma kararı aldı. Ayrıca, siyasi partilere başvurarak konunun acilen meclise getirilmesini istedi.¹⁴ 7 Kasım’da başlayan yürüyüş 20 Kasım’da Ankara’da son buldu. Özel yüksekokullar sonradan devletleştirildi.

2. 1968 Olayları’nın Gelişimi

A. “Komando” Kamplarının Kuruluşu

Milliyetçi gençlerin kamplarda eğitilmesiyle ilgili ilk teklif Muzaffer Özdağ’dan geldi. CKMP lideri Alparslan Türkeş tarafından kabul gören teklif partililer tarafından ivedi olarak uygulamaya sokuldu. Kampların kuru-

¹² Kabacalı, a.g.e., s. 173.

¹³ Kabacalı, a.g.e., s. 180-181.

¹⁴ “Öğrenci Kuruluşları Özel Okul İşleri İçin Partilere Başvurdu”, *Milliyet*, 06.11.1967.

luşuyla ilgili ilk haber, İzmir’de yayın yapan “Demokrat İzmir” gazetesinde yayımlandı. Gazetenin haberine göre, İzmir’e gelen CKMP Milletvekili Rifat Baykal, parti il binasında gençlerle yaptığı toplantıda deniz kenarında bir komando eğitim kampı açacaklarını ve burada 100’ye yakın CKMP’li genci eğiterek onları “her bakımdan dinamik ve son derece etkili bir kadro” haline getireceklerini belirtti.¹⁵

Söz konusu kamp, 1968 yılının Temmuz ayında İzmir’de Gümüldere’nin Akrepkaya mevkiinde açıldı. Geniş bir sahaya yayılan Akrepkaya Kampı’nda 100 genç eğitim görmekteydi. Kampın güvenliği, kritik noktalarda nöbet tutan silahlı nöbetçiler tarafından sağlanmaktaydı. Kamptaki disiplin ve eğitim, Ankara’dan getirilen iki komando hocası tarafından verilmekteydi. Baykal, “... gençlerimiz bu kampta özel eğitime tabi tutulmakta, ordu saflarına bir ön hazırlık görmektedirler. Böylesine güçlü bir teşkilatın toplumda denge unsuru olabileceğini de unutmamak gerekir.” diyordu. Kamplarla ilgili ilk bilgileri veren “Demokrat İzmir”, kampların kuruluşunu şu satırlarla kamuoyuna duyuruyordu:

“İstanbul’da gençlik, 6. Filo’ya karşı çıkıp ‘Yanke Go Home’ sloganları altında coplanırken, Konya’da Cihad-ı mukaddesatçılar, İslam Birliği uğruna matbaaları tahrip ederken, CKMP’nin Ege teşkilatı sessiz sedasız komando kurslarına başlayıverdi. Bu öylesine bir başlangıç ki; elinde bıçak olan zorbanın havada uçmasını, cop kullanan polisin kolunun bükülmesini, sopalı saldırganın saf dışı edilmesini saniye meselesi yapan cinsten...”¹⁶

İkinci eğitim kampı Ankara’da CKMP Genel Başkan Yardımcısı Dündar Taşer ve Gençlik Kolları Genel Başkanı Sadi Somuncuoğlu’nun nezaretinde açıldı. Bu kampa 100’den fazla genç iştirak etmekteydi.¹⁷ Bunları İstanbul, Adana ve diğer illerde açılan kamplar takip etti. 1968-1970 Aralığında Türkiye’nin 35 ilinde eğitim kampları açıldı. Sayıları 150’yi bulan bu kamplarda 15 binin üzerinde milliyetçi genç eğitim gördü. Adana’da açılan “Yumurtalık Kampı” kampların en büyüğü durumundaydı. Burada 350 genç eğitilmekteydi.¹⁸ Kamplarda sadece erkekler eğitim gördü.

Kampların mali kaynaklarının nereden sağlandığı hususunda Türk basınında değişik iddialar ortaya atıldı. Sol görüşlü çevreler, kampların masraflarının Komünizmle mücadele halinde bulunan ABD tarafından karşılandığını iddia etmiştir. Milliyetçi çevreler, bu iddiaları reddederken bir dönem CKMP’nin Genel Sekreterliğini yapan Fikret Turaner, kamp giderlerinin “tanınmış zenginler” tarafından sağlandığını belirtmiştir.¹⁹ CKMP’ye yakın “Devlet” gazetesi de “Kamp masrafları, çoğu dar gelirli ağabeylerin verdiği ufak-tefek

¹⁵ “Komando Kampları”, *Demokrat İzmir*, 14 Temmuz 1968.

¹⁶ “CKMP’nin Komando Kursu Faaliyete Geçti”, *Demokrat İzmir*, 29 Temmuz 1968.

¹⁷ “CKMP’li Gençlerin Komando Kursları”, *Milli Hareket*, No: 25, Ağustos 1968.

¹⁸ Turhan Feyizoğlu, *Fırtınalı Yıllarda Ülkücü Hareket*, Ozan Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 68.

¹⁹ Ecvet Güresin, “Komandalara Yardım”, *Cumhuriyet*, 23 Ocak 1969.

paralarla ve küçük esnaftan toplanan yiyecek yardımı ile karşılanmaktadır.” açıklamasını yapmıştır.²⁰ MHP'nin İzmir milletvekili adayı Ergül Bektaş'ın ifadesine göre kamplardaki gençlere yemek içmek hariç 350 lira maaş verilmekteydi. Maaşlar, partinin üye aidatlarından sağlanmaktaydı.²¹

CKMP'li idarecilerin gizlilik arz etmeyen açıklamaları ve değişik kampların bildirimleri milliyetçi gençliğin vatan, millet düşmanı olarak gördüğü Komünizm yanlısı örgütlerle ciddi bir mücadeleye hazırlandığını göstermektedir. Bu konuda en yetkili ağız CKMP Genel Başkanı Alparslan Türkeş, 18 Ağustos 1968'de yaptığı açıklamada gençlik eğitim kamplarının kuruluş amacını şöyle dile getiriyordu:

“Gençlik Kolları, çeşitli sportif ve kültürel faaliyette bulunuyorlar. Bu arada, kendilerine judo da öğretiliyor. Komünistler, memleketi sahipsiz sanıp da sokak hâkimiyetini kuramazlar. Onların anlayacağı dilden konuşacak, memleketçi, milliyetçi çocuklar vardır. Bunun için gençlerimizi, mücadeleciler olarak yetiştiriyoruz. Gençlerimiz, memleket vazifelerine hazırlıklı bulunuyorlar. Bulunacaklardır.”²²

Tekir Yaylası'nda açılan “Sütçü İmam Gençlik Kampı”nın bildirisinde de kampın amaçları şöyle ifade ediliyordu:

“Türk Milleti'nin varlığına ve birliğine ihanet edenlere karşı gücünü Türklük gurur ve şuuru, İslam ahlâk ve faziletinden alan Milliyetçi Türk Gençleri olarak gerek fikren, gerekse fiilen harekete geçmek zamanı artık gelmiştir. Senin verdiğin vergilerle yaşayan TRT ve üniversite gibi müesseseler senin milliyetine, dinine, örf ve âdetine küfretmeyi vazife addediyorlar. İnandığın kitaba ‘Çöl Kanunu’, inandığın peygambere ‘Çöl Arabı’ demek cesaretini gösteren devrim yobazları, üniversite içinde kol gezerken, senin evlatların milliyetçi oldukları için kahpece kurşunlanıyor, namaz kıldığı için komaya sokuluyor. Bu tip olaylara karşı fikren ve imanca kuvvetli bir milliyetçi gençlik olarak harekete geçmek zamanı gelmiştir.”²³

CKMP'ye yakın “Devlet” gazetesi, kampların kuruluş amacını 6 maddede şöyle açıklıyordu:

1. Türk tarih ve vatan şuuruna, birliğine, Türklük gurur ve şuuruna, İslam ahlâk ve faziletine inanan ve bu uğurda varlığını feda etmeyi göze alan gençler yetiştirmek

2. Tarihini dünya nizamı ile kurmuş olan Türk Milleti'nin hasletlerini ve hayatiyetini muhafaza edecek gençleri; ilimde, kültürde, aynı aşk ve heyecanda birleştirmek.

3. İslam dünyasına önder, kuvvetli, kudretli, imanlı, müreffeh Büyük Türkiye idealine bağlı ve bunun kavgasını verecek genç nesli hazırlamak.

²⁰ “Komando Geliyor”, *Devlet*, Sayı: 16, 21 Temmuz 1969, s. 6.

²¹ “Komandolar 350 Lira Alıyorlar”, *Cumhuriyet*, 27 Eylül 1969.

²² Feyizoğlu, *a.g.e.*, s. 51.

²³ Feyizoğlu, *a.g.e.*, s. 70.

4. Tabii duygulara ve milletimizin bekasına aykırı; milli birlik, ülkü, nizam, aleyhtarı sol, sosyalist, kozmopolit, temelsiz beynelmilelci fikir ve cereyanlarla teori ve tatbikat olarak mücadele edecek dinamik genç yetiştirmek.

5. Türkiye'nin içtimai, ekonomik, kültür yapısını bilen ve diğer milletlerle mukayese edebilen, bugün ve gelecekteki yerini tayin ve tespit eden gençler yetiştirmek.

6. Genç nesli kahve köşelerinden, zararlı alışkanlıklardan, faydasız meşguliyetten uzaklaştırmak. Taze heyecan ve enerjilerini milli meselelere yöneltmek. Milletimiz için bünye ve fikirde faydalı eleman haline getirmek.²⁴

Ülkücü yazar Hakkı Öznur, kampların kuruluş amacını “*Ortadoğu ülkelerinde KGB ajanları tarafından gerilla eğitiminden geçirilerek Türkiye'ye gönderilen marksist militanlar ve sokaklarda kızıl ihtilal provaları yapan silahlı sol örgütler*”e karşı bir dengeleme siyaseti olarak değerlendirmiştir.²⁵

CKMP'nin gençlik eğitim kampları, komando usulü eğitimlerine izafeten zamanla “*komando kampları*”, burada eğitim gören milliyetçi gençler de “*komando*” adıyla anılmaya başlandı. “*Komando*” tanımlamasını başlangıçta abartılı ve art niyetli bulan milliyetçi kamuoyu da zamanla “*komando*” vurgusunu benimsemeye başladı.

B. Kamplardaki Faaliyetler

Gençlik eğitim kampları, genellikle yaz tatilinde ve 15-20 günlük periyotlar halinde faaliyet gösterdi. Bazı illerde kış kampları da açıldı. Örneğin, Kayseri'nin Eğribucak Vadisi'nde Hasan Sami Solak'ın nezareti altında 30 genç zor şartlar altında eğitim görmekteydi. Kamplara üniversite, İslam Enstitüsü ve orta dereceli okulların öğrenceleri katılmaktaydı.

“*Devlet*”ın verdiği bilgiye göre kamplarda günlük program şöyle işlemekteydi:

1. Sabah ezanı ile uyanış, temizlik ve toplu namaz.
2. Sabah sporu. Dinlenme ve kahvaltı.
3. Mehter ve milli marşlar, yürüyüş.
4. Seminer ve konferans (konuya göre zaman ayrılır).
5. Toplu çalışma, ferdi çalışmalar, boks, güreş, judo, karate.
6. Dinlenme, toplu ikinci namazı, uyku (bir saat).
7. Kısa bir yürüyüş, gece tatbikatı ile hazırlık çalışmaları. Akşam namazı ve akşam yemeği.
8. Günlük olaylar ve basının eleştirilmesi, kitap okuma.
9. Yatsı namazı ve yatış.
10. Gayri muayyen zamanlarda gece eğitimi için alarm.²⁶

Kamplarda askeri bir hiyerarşi ve sert bir eğitim süreci mevcuttu. Eğitim-ler, İstanbul ve Ankara'dan getirilen emekli subaylar tarafından verilmektey-

²⁴ “Komando Geliyor”, *Devlet*, Sayı: 16, 21 Temmuz 1969, s. 6.

²⁵ Hakkı Öznur, *Ülkücü Hareket Komplolar ve Provokasyonlar 3*, Alternatif Yayınları, Ankara 1999, s. 5.

²⁶ “Gaye ve Program”, *Devlet*, Sayı: 18, 4 Ağustos 1969, s. 4.

di.²⁷ Gençlere kendilerini en zor şartlar altında ayakta kalma ve düşmanla mücadelede yolları öğretilmekteydi. Bunlar arasında ipte yürüme, duvara tırmanma ve duvardan atlama gibi askeri kabiliyet gerektiren faaliyetler de vardı. Kış kamplarındaki eğitim süreci daha zor ve acımasız şartlar altında yürütülmekteydi. Örneğin Eğribucak Eğitim Kampı'ndaki gençler kışın dondurucu soğukunda kendilerini sulara bırakıyor, çetin ve sarp yamaçlara halatlı tırmanışlar yapıyor ve ağaçtan ağaca gerilen halatlar üzerinde yürüme ve kurtarma çalışmaları gerçekleştiriyordu.²⁸

Türkiye'nin en büyük ve teşkilatlı kampı olan Adana'daki yumurtalık kampında stratejik yerler, “*yasak bölge*” ilan edilmiş, ayrıca, ilk dönemde bedeni ve fikri eğitime tabi tutulan gençler, çeşitli adlar altında mangalar ve obalar şeklinde teşkilatlanmıştır. Manga başlarına “*onbaşı*” adı verilen kampta üç oba, “*Bozkurt*”, “*Altay*” ve “*Turan*” adlarını taşımaktaydı.²⁹

Eğitimin bir diğer parçası da kamptaki gençlere dini ve millî değerlerin aşılınmasıydı. Komünizmle mücadelenin eylem bazında yeterli olmadığını düşünen kamp yöneticileri, gençleri Türk ve İslam tarihinde bilinçlendirerek onları aynı zamanda fikri mücadeleye hazırlamaktaydı. Özenle seçilmiş üniversite hocaları ve din adamları zaman zaman kamplarda eğitici dersler vermekteydi.

Kamplar sona erdiğinde gençler, askerî bir disiplin içinde ant içerek eğitimini tamamlardı. Yemin töreniyle “*Acemi Dönemi*” tamamlanır ve 2. dönem olan “*İhtisas Dönemi*”ne hazırlık yapılırdı. Yemin metni şöyleydi:

*“Dinimize, millî örf ve ananelerimize sadık kalacağımıza, gerekirse bu uğurda öleceğimize, 16 büyük devlet kurmuş fakat bilgisiz ve hain ellere düşüp benliğinden uzaklaştırılan milletimizin an’anelerini muhafaza ile muasır medeniyet seviyesine eriştireceğimize, inandığımız davayı ölünceye kadar savunacağımıza, kamp kanunlarına uyup, üstümüzün emirlerine riayet edeceğimize, namus, imanımız ve şerefimiz üzerine yemin ederiz.”*³⁰

C. Komandoların Eylemleri

Kamplarda, savunma ve saldırı üzerinde uzmanlaşan “*komando*” gençlerin adı Ankara'da Yüksek Öğretmen Okulu Öğrenci Derneği'nin 30 Aralık 1968 tarihinde yaptığı seçimlerde duyuldu. Seçimler sırasında birbirlerine saldıran sağ ve sol görüşlü öğrencilerin kavgasında birçok genç yaralandı.³¹ Milliyetçi harekete yakınlığıyla bilinen “*Millî Hareket*” dergisi, olayların ardından yayımladığı “*komando*” başlıklı sayısında eylemlerde kararlılık mesajı verdi. Derginin açıklaması şöyleydi:

“Türk milliyetçiliğinin bütün düşmanlarına dergimizle, daha önce ihtar edilmiş, komando çalışmalarının bir fantezi olmadığı hatırlatılmıştı. Son

²⁷ Öznur, *a.g.e.*, s. 8.

²⁸ Feyizoğlu, *a.g.e.*, s. 71.

²⁹ Feyizoğlu, *a.g.e.*, s. 68.

³⁰ Feyizoğlu, *a.g.e.*, s. 68.

³¹ “Yüksek Öğretmen Okulu Öğrencileri Sopalarla Dövüştü”, *Milliyet*, 31 Aralık 1968.

hareketler bu ihtarın fiili biçimidir. Milliyetçi-Toplumcu kadronun iktidara doğru yürüyüşe geçeceği önümüzdeki devrelerde, bu yürüyüşü durdurmak isteyecek meşru olmayan kuvvetler, bu ihtarı yeniden düşünmelidirler.”³²

“Komandolar”, 1969 yılının başından itibaren üniversitelerde meydana gelen birçok şiddet ve kavga olaylarıyla gündeme gelmeye başladı. Ankara’da Siyasal Bilgiler Fakültesi’nin öğrenci yurdu “komandolar” tarafından basıldı ve karşıt gruplu öğrenciler arasında arbede yaşandı.³³ Ardından, bazı üniversite hocaları “komandoların” sözlü ve fiziksel sataşmasına maruz kaldı.³⁴ “Komandoların” işgaline uğrayan Yüksek Öğretmen Okulu’nda çıkan olaylarda sekiz-on öğrenci yaralandı.³⁵ Olayların ardından Yüksek Öğretmen Okulu Öğrenci Örgütü Başkanı Emrullah Karakök, iktidarın ve polislin tutumunu eleştiren bir bildiri yayımladı.³⁶

“Komandolar”ın adı, zamanla üniversite dışındaki olaylarla da duyulmaya başladı. Ankara’da Hacettepe Üniversitesi, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Dünya Sağlık Teşkilatı’nın “Dünya Sağlık Günü” münasebetiyle düzenlediği “Üremenin Temel Klinik ve Halk Sağlığı Yönlerindeki Bilimsel Gelişmeler” konulu seminer “komandolar”ın protestosuna maruz kaldı. “Komandolar”, Türk milliyetçiliğine aykırı gördükleri bu semineri “Türklerin kısırlaştırılmayacağını” ileri sürerek durdurmak istedi.³⁷ Yine, MHP’den ayrılan Gündüz Kapanı’nın kuruculuğunu yaptığı Nasyonal Aktivite Zinde İnkişaf (NAZİ) Cemiyeti’ne mensup bazı gençler “komandolar” tarafından tartaklandı.³⁸

“Komandoların” eylemleri günden güne har alanda duyulmaya başladı. “Komandolar”, “İslamcı İttihad” gazetesi tarafından dağıtılan ve yazarlığını eski milliyetçi avukat Bekir Berk’in yaptığı “İslami Hareket ve Türkes” adlı kitabı henüz baskı aşamasında bulunduğu Kardeşler Mücellithanesi’nde imha ettiler. Kitap, Alparslan Türkes ve 9 ışık doktrinini İslami açıdan eleştirmektiydi.³⁹

“Komandoların” eylemleri 1970’ler boyunca basının gündeminde kaldı. Üniversitelerdeki şiddet haberleri genelde “komandolar”la ilişkilendirildi. Ankara Üniversitesi Hukuk ve Dil-Tarih Coğrafya fakülteleri komando gençler tarafından basıldı. Güvenlik güçlerinin müdahalesi sonunda olaylara karışan 18 milliyetçi genç nezarete atıldı.⁴⁰ “Komandolar”, Kimya Fakültesi Dekanı

³² “Komando”, *Milli Hareket*, Sayı: 30, Ocak 1969.

³³ “Siyasal Bilgiler Fakültesi Yurdu Basıldı”, *Cumhuriyet*, 1 Ocak 1969.

³⁴ “Komando Gençler, Bazı Öğretim Üyelerine Saldırdı”, *Cumhuriyet*, 5 Ocak 1969.

³⁵ “CKMP Komandoları Yüksek Öğretmen Okulunu Yine Bastı”, *Cumhuriyet*, 21 Ocak 1969.

³⁶ “Öğretmen Okulu Öğrencileri Birbirlerine Saldırdı”, *Cumhuriyet*, 22 Ocak 1969.

³⁷ “Komandolar Doğum Kontrol Seminerini Bastı”, *Cumhuriyet*, 8 Nisan 1969.

³⁸ “MHP Komandoları, Kendilerinden Ayrılan Irkçı Grubu Çivilî Sopalarla Dövdüler”, *Cumhuriyet*, 14 Nisan 1969.

³⁹ “MHP’li Komandolar 5 Bin Kitap Kaçırıldı”, *Cumhuriyet*, 22 Eylül 1969.

⁴⁰ “Hukuk ve Dil-Tarih Fakülteleri Zorla İşgal Edildi”, *Cumhuriyet*, 22 Ağustos 1970.

Saffet Rıza Alpar tarafından “Mustafa Kemal” afiş ve resimlerinin yırtılmasını protesto amacıyla, öğrenci, asistanlar ve bazı profesörlerin boykot yaptıkları Kimya Fakültesi’ni işgal etti. Daha sonra Fen ve Edebiyat fakülteleri de işgal edildi ve üniversite senatosu süresiz olarak üniversiteyi kapattığını açıkladı. Akabinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Ülkü Ocağı’na mensup “komando” gençler tarafından işgal edildi. Gençler, fakültenin girişinde kimlik kontrolü yaparak fakülteyi kontrol altına aldı. Bunun üzerine İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü’nde toplanan devrimci gençler, fakülte dekanından fakültenin kontrol altına alınmasını, aksi takdirde fakülteyi basarak bunu kendilerinin yapacağını deklare etti.⁴¹

Aşırı solcu gençlik örgütü Dev-Genç üniversitedeki olayların müsebbibi olarak “komando” gençleri göstermekteydi. Dev-Genç, mücadelesini sokağa taşıyarak şiddet ve tahrik olaylarını geniş bir alana yayma gayretindeydi. Hacettepe Üniversitesi’ndeki olayları protesto eden ODTÜ mensubu devrimci öğrenciler Ankara-Eskişehir yolunu keserek polisi protesto etti. Dev-Genç Başkanı Ertuğrul Kürkçü, “Artık faşizmin saldırısını beklemeden, güçlerimizi toplayıp en zayıf yerlerinden vuracağız.” açıklamasını yaparak bundan böyle mücadelenin “Kan ve ateş içinde yürütüleceğini.” açıkladı.⁴² Dev-Genç, İsrail’in İstanbul Başkonsolosu Efrahim Elrom’u 17 Mayıs 1971’de kaçırarak eylemlerini zirveye çıkardı. Örgüt, yaptığı açıklamada daha önce yakalanan “devrimci” tedhişçilerin 20 Mayıs’a kadar serbest bırakılmasını, aksi takdirde başkonsolosu kurşuna dizeceklerini ileri sürdü. Bunun üzerine İsrail Ankara Maslahatgüzarı Daniel Laor, Türk dışişlerine bir nota vererek başkonsolosun salimen kurtarılmasını istedi. Hükümetin başkonsolosun kaçırılmasına tepkisi sert oldu. Başbakan Yardımcısı Sadi Koçaş “Konsolos öldürüldüğü takdirde, gizli örgütle uzak-yakın ilişkisi olanlar idam isteğiyle yargılanacak.” açıklamasını yaptı.⁴³ Fakat başkonsolos, istekleri yerine getirilmeyen tedhişçiler tarafından katledildi. Krizi çözemeyen Nihat Erim hükümeti, uluslararası bir krizle karşı karşıya geldi.

D. Kamuoyundaki Tepkiler

1. Siyasi Çevrelerin Tepkisi

CHP Merkez Yönetim Kurulu 2 Ocak 1969 Perşembe günü Genel Başkan İsmet İnönü başkanlığında “komando” konusunu görüştü. CHP, hükümeti “ileri gençliğe” karşı komandalardan faydalanmakla suçladı. Ayrıca CKMP’nin “komando” kamplarının Siyasi Partiler Kanunu’nun 107. maddesinin 1. fıkrası gereğince suç olduğunu iddia ederek yetkililerin buna göz yumduğunu iddia etti.⁴⁴ Bunun üzerine Ankara Savcılığı, “Komando eğitimi” veren CKMP Yöneticileri hakkında Siyasi Partiler Kanunu mucibince soruşturma başlattı. Bu bağlamda 4 Ocak 1969 tarihinde CKMP Genel İdare Kurulu Üyesi Dündar

⁴¹ “Komandolar Kimya Fakültesini Bastı”, *Cumhuriyet*, 18 Kasım 1970.

⁴² “Gençler, Eskişehir Yolunu Kapattı”, *Cumhuriyet*, 21 Şubat 1971.

⁴³ “İsrail Başkonsolosu Kaçırıldı”, *Cumhuriyet*, 18 Mayıs 1971.

⁴⁴ “Faşist Komando Tertilpleri İle Yasalar Çiğneniyor”, *Cumhuriyet*, 3 Ocak 1969.

Taşer'in ifadesi alındı.⁴⁵ Taşer "Bu kampta CKMP'nin herhangi bir ilgisi yoktur. Bu kamp, MTTB tarafından açılan bir jimnastik kampıdır. MTTB üyelerinin bazıları CKMP partizanı, bazıları da partiye kayıtlı üye olabilir." açıklamasını yaptı.⁴⁶ Soruşturmayla tepki gösteren CKMP Genel Başkan Yardımcısı İsmail Hakkı Yılanhoğlu da "... bu memleket moskof uşaklarının değil, Ergenekon Aslanlarıdır." diyerek milliyetçi gençlere sahip çıktı.⁴⁷

Ankara Savcılığı, CKMP Genel Başkanı Alparslan Türkeş'i 15 Ocak 1969'da ifadesi alınmak üzere savcılığa çağırdı.⁴⁸ Türkeş, savcılığın çağırısına uymayacağını sadece Anayasa Mahkemesi'ni muhatap alacağını belirtti. Ayrıca, partisinin Anayasa ve kanunlar çerçevesinde hareket ettiğini ve "komando" tabirinin partisinin dışındaki kişiler tarafından icat edilerek CKMP'ye mal edildiğini açıkladı.⁴⁹ Türkeş, CKMP teşkilatına gönderdiği 4 maddelik bir genelgeyle kamuoyunda "komando" tabiriyle ünlenecek gençlik eğitim kampları ve işlevi üzerine bir açıklama getirdi. Genelgede şunlara yer veriliyordu:

1. CKMP, daima Anayasa ve kanunlar çerçevesinde meşru siyasi faaliyet göstermeyi kutsal bir vazife saymaktadır.
2. CKMP, komünizmin Türkiye için yıkıcı en büyük tehlike olduğu kanaatinde. Bunun için komünizmle mücadele etmek, CKMP'nin kabul ettiği başlıca milli vazifesidir.
3. Gençliğin, kahve köşelerinde, kumar masalarında, diskoteklerde, fuhuş yuvalarında ve meyhanelerde çürümemesi için tedbir almak CKMP'nin başlıca milli vazifesidir.
4. Türkiye'nin millî birliğini ve bütünlüğünü parçalamayı ve yabancı emellere uşaklık etmeyi gaye edinen komünizm akınlarına karşı gençlerimizi uyarmak, komünist hareketlerine karşı çıkmak, sokak kavgalarını karşılamak için memleket çocuklarını bilgili kılmak CKMP'nin görevidir.⁵⁰

CHP Parti Meclisi'nin 11 Ocak 1969'da Genel Başkan İsmet İnönü başkanlığında yaptığı toplantıda ülkedeki son olaylar ve ekonomik durum hakkında kapsamlı bir rapor hazırlandı. Raporda; "aşırı sağcı komandoların" iktidar Partisi AP'nin "en azından bir kanadıyla" ittifak halinde olduğu ileri sürüldü. Ayrıca, "Bir muhalefet partisinin veya komandolarının, yetkili makamlardan teşvik görmeksizin yasaları böylesine açıktan çiğneyebilmeleri mümkün değildir." deniliyordu.⁵¹ Türkeş, CHP'nin raporuna tepki gösterdi ve "Milliyetçi hareket sol tedhişin karşısı olarak ortaya çıkmıştır. Çığ gibi büyümektedir ve önüne çıkan her sapıklığı silindir gibi ezecektir. Solcuların hamisi kesilen çünkü faşistlerin telaşı boşunadır." dedi.⁵² CKMP'nin kapatılması gerektiğini dillen-

⁴⁵ "CKMP Yöneticileri Hakkında Tahkikat Açıldı", *Cumhuriyet*, 4 Ocak 1969.

⁴⁶ Feyizoğlu, *a.g.e.*, s. 54.

⁴⁷ "Komando Gençler Motorize Hale Getiriliyor", *Cumhuriyet*, 6 Ocak 1969.

⁴⁸ "Türkeş Savcılığa Davet Edildi", *Cumhuriyet*, 11 Ocak 1969.

⁴⁹ "Türkeş: CKMP, Komando Kampı Kurmamıştır", *Cumhuriyet*, 12 Ocak 1969.

⁵⁰ "Türkeş: CKMP, Komando Kampı Kurmamıştır", *Cumhuriyet*, 12 Ocak 1969.

⁵¹ "CHP'ye Göre Tehlike Var", *Cumhuriyet*, 12 Ocak 1969.

⁵² "Türkeş, CHP Bildirisine Çattı", *Cumhuriyet*, 13 Ocak 1969.

diren çevrelere de tepki gösteren Türkeş, “CKMP’yi kapatmak için Nuh Tufanı lazım. Her parti gençlik kollarını kursun. Hodri meydan.” diyerek muhaliflerine meydan okudu.⁵³

CKMP, 8-9 Şubat 1969’da Adana’da düzenlediği kurultayda Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) adını alarak yoluna devam etti. Türkeş, kurultayda yaptığı konuşmada,

“Bozkurtlarımız kimseyi tahrik ve rahatsız etmemektedir. Ancak, komünistlerin bazılarının döğüldüğü, köksüz fikirlerin millî fikirler tarafından baskıya alındığı doğrudur. Milleti köleleştirmeye çalışanlara, Allah’na sövenlere, tarihiyle alay edenlere gençlerimiz hadlerini bildirmektedir.”

diyerek komando mevzuunun MHP döneminde de süreceğine işaret etti.⁵⁴ Türkeş, eğitim kamplarını Hitler’in “Nazi” kamplarına benzeten muhaliflere de “Faşizme, Nazizme veya yabancı diğer bir sisteme özentiyi Türk milliyetçileri olarak reddederiz. Bu kabil özentiler dünün ve bugünün iktidarında görülmüş-tür. Ama millî nizamların yolu değildir.”⁵⁵ açıklamasıyla cevap verdi.

MHP’nin gençlik eğitim kampları üniversite olayları boyunca CHP’nin gündemini işgal etti. Yapılan açıklamalarda olayların temel faili olarak sağcı gençler gösterilirken, bunların MHP güdümünde mücadele eden “komandolar” olduğu iddia edildi. CHP’nin eleştirileri 1970’lerde daha da sertleşti. CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit, ülkücü gençlerin 23 Mayıs 1970’de düzenlediği “Komandolar Gecesi”ni eleştirirken, “Bir siyasi partinin komandoları, yani askeri örgütleri vardır.” diyerek savcılığı göreve çağırdı.⁵⁶ Benzer bir talep Ankara Hukuk Fakültesi Dekanı Uğur Alacakaptan’dan geldi. Dekan, öğrenci olaylarında MHP’nin “komando”larını sorumlu tutuyor ve MHP’nin kapatılmasını savunuyordu.⁵⁷

MHP’nin kapatılması talepleri milliyetçi çevrelerde infial etkisi yarattı. Ecevit’in eleştirilerine cevap veren “Devlet” yazarı Mehmet Demirci, “MHP’nin kapatılması Moskova’nın emridir Bay Ecevit.” diyerek Ecevit’i Komünizm etkisinde kalmakla suçladı.⁵⁸ Ayrıca “MHP’ye dokunulduğu gün dokunanların dünya başına yıkılacaktır. Bu dokunan Süleyman Demirel biraderimiz olsa dahi.” diyerek Masonluğunu vurguladığı Başbakan Demirel’e göndermede bulundu.⁵⁹ Ergün Göze, Ankara Hukuk Fakültesi hocalarını MHP’ye karşı ideolojik olmakla ve olayların gerçek failerini göz ardı etmekle suçladı. Göze, “komando” gençlerin kavgasını ülkeyi bölmeye çalışan “kıızıl” mihraklara karşı bir meşru müdafaa olarak değerlendirdi.⁶⁰

⁵³ “Komandalardan Endişe Etmeyin, Onlar Masumdur”, *Tercüman*, 13 Ocak 1969.

⁵⁴ “CKMP Kongresi Hadiseli Başladı”, *Cumhuriyet*, 9 Şubat 1969.

⁵⁵ “Türkeş Faşizme ve Nazizm’e Karşı Çıktı”, *Cumhuriyet*, 10 Şubat 1969.

⁵⁶ Öznur, *a.g.e.*, s. 38.

⁵⁷ Öznur, *a.g.e.*, s. 40.

⁵⁸ Mehmet Demirci, “MHP’nin Kapatılması Moskova’nın Emridir Bay Ecevit”, *Devlet*, Sayı: 64, 22 Haziran 1970.

⁵⁹ Öznur, *a.g.e.*, s. 42.

⁶⁰ Ergün Göze, “Komandolar ve Hukuk”, *Tercüman*, 1 Haziran 1970.

2. Basının Tepkisi

“Komando” kampları, kurulduğu andan itibaren Türk basınında tepkilere neden oldu. Liberal basın, MHP’yi Faşizm ve Nazizm’le özdeşleştiriyor, “komando” tabir edilen gençleri de Musolini’nin Kara gömleklileriyle Hitlerin SA’larına (fırtına birlikleri) benzetiyordu. Hukukçu Nermin Abadan, MHP hareketini Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra Almanya’da kurulan müflis Weimar rejimiyle kıyaslıyordu. Abadan’a göre Türkiye’deki siyasal endişenin nedeni,

“... gerek Hitler öncesi Almanya’da, gerekse günümüz Türkiye’sinde saldırgan bir milliyetçilik anlayışını temel felsefe olarak benimseyen bir siyasi partinin siyasal hayatta etkin olması, örgüt kurması, gençleri eğitime tabi tutması ve Anayasaya açıkça aykırı olan bu eylemlerle siyasal sonuçlara ulaşmak istemesiydi.”⁶¹

“Akşam”da Erdoğan Yüceliş ise “... meydanlarda fikir mücadelesi yapanlara karşı kaba kuvvet kullanan ve bugün Türklüğünü bile yitirmiş kitleleri aynı bayrak altında toplama hayali ile yaşayan Türk S.A’ları, dönüşü olmayan bir nehirde akıp giden parazitten başka bir şey değildir.”⁶² yorumunu yapıyordu.

Komandalara karşı en sert tepkiler sosyalist hareketin sözcülerinden “Ant” ve Türkiye Komünist Partisi’nin sesi “Bizim Radyo”dan geldi. “Ant”, komando kamplarının gündeminde gelmesinden itibaren MHP ve “komandoları” hedef alan yayımlar yapmaktaydı. Dergiye göre, Hitler’in Nazizm hareketini örnek alan MHP lideri Türkeş, ülkede terör havası oluşturarak “faşist” bir rejime ortam hazırlamaktaydı. MHP’nin üç hilalli armasından kasıt Hitler’in gamalı hacının İslam âlemine adaptasyonu idi. Dergi MHP’nin, “komando” kampları Siyasal Partiler Yasası’na göre suç olduğundan Türkeş’in kampların idaresini MTTB’ye vererek suçunu kamufler ettiğini iddia etti.⁶³ “Ant”ta Doğan Özgüden imzasıyla yayımlanan bir yazıda “komandoların” ABD tarafından desteklendiği, hedefin Türkiye’de 1960’dan beri gelişmekte olan sosyalist hareketin ezilerek egemen sınıfların kontrolünde faşist bir yönetimin kurulması olduğu iddia edildi. Yazar bu hususta “İster açık ister kapalı Faşizm gelsin, bağımsızlık ve sosyalizm savaşı durdurulamayacaktır. Sosyalistler, uğruna baş koydukları bu mücadeleye canları ve kanları pahasına devam edeceklerdir. Çünkü tarihin akışı, ulusal kurtuluştan ve sosyalizmden yanadır.” diyerek mücadele yemini etti.⁶⁴ “Ant”, başka bir yazıda Türkeş’in kurmayı planladığı 100 bin kişilik “Bozkurtlar ordusu”yla 1973 yılında iktidarı zorla ele geçirmeyi hedeflediğini iddia ediyordu. Dergiye göre CHP’nin antikomünist duruşu da sosyalist harekete karşı “bir sosyal demokrat ihaneti” idi.⁶⁵ “Bizim Radyo”, “Ant”ın yayımlarına paralel bir politika takip ediyordu. Radyo, “komandoların” silahlı eğitim aldıklarını, devrimcilere zulmettiklerini, “faşizan” örgütlerin ABD ve sermaye çevreleri tarafından finanse edildiklerini iddia ediyordu.⁶⁶

⁶¹ Nermin Abadan, “Komandolar Türkiye’yi Nereye Sürüklüyor?”, *Cumhuriyet*, 23 Ocak 1969.

⁶² Erdoğan Yüceliş, “S.A’lar ve Komandolar”, *Akşam*, 3 Mart 1969.

⁶³ “Türkeş’in Komando Kampında Olup Bitenler”, *Ant*, 3 Eylül 1968.

⁶⁴ Doğan Özgüden, “Faşist Teröre Doğru”, *Ant*, 14 Ocak 1969.

⁶⁵ “Faşist Komandoları Kim Besliyor, Kim Destekliyor?”, *Ant*, 5 Ağustos 1969.

⁶⁶ Öznur, *a.g.e.*, s. 35.

Türk basınındaki “komando” tartışmaları yabancı ülkelerde ve basınlarında da gündeme geldi.⁶⁷ Bazı yazarların Türkiye’den servis ettiği haberler, ABD ve İngiliz basınında aynen aktarıldı. Gazeteci Sami Kohen, MHP “komandolarını” “Nasyonalist Sosyalistlere” benzetirken, çalışma usullerini ve umdelerini Nazilikle özdeşleştiriyor, kamplardaki gençlerin genelde dini okul öğrencisi olduğunu ve bunların komünizm, yabancı ve gayri Müslim nefretiyle yetiştirildiklerini ileri sürüyordu.⁶⁸

Milliyetçi basın, özellikle “Devlet ve Milli Hareket” gazetelerinde farklı imzalar⁶⁹ altında muhaliflerin iddialarına cevaplar verdi. Bu yayınlarda dikkati çeken husus, söz konusu yayınların muhaliflerin kullandığı “komando” tabirini eleştirirken, bir süre sonra “komando” tabirini sahiplenip bir övgü vesilesi olarak kullanmasıydı.⁷⁰ Sosyolog Orhan Türkdoğan, milliyetçi hareketin hiçbir şekilde Nazi hareketiyle örtüşmediğini vurgularken, “sivil Mehmetçikler” olarak tanımladığı “komandoların” faaliyetlerinin 1961 yılından beri gelişmekte olan Marksist, Leninist, Maoçu grupların ihtilal ve gerilla hareketlerine karşı bir tepki olduğunu ileri sürüyordu.⁷¹ Galip Erdem, Sami Kohen’i konu aldığı yazısında Kohen’in Türkiye’de Sami Kohen, İngiltere ve Amerika’da Sam Cohen adıyla bilinen “ikiyüzlü” ve “sahteci” bir kişi olduğunu iddia etti. Ayrıca, Türk milliyetçilerinin milli şuurunu bu “ihbarcı”ya karşı daima uyanık tutması gerektiğini ihtar etti.⁷²

E. 1970 Raporu’nda “Komando” Kampları

Doğu Perinçek’in “Aydınlık” gazetesinde 20-24 Ekim 1978 sayılarında tefrika edilen ve MHP’yi NAZİ taklitçisi olmakla suçlayan resmî bir rapor “komando” kamplarını yeniden kamuoyunun gündemine taşıdı.⁷³ Rapor, 26 Ekim 1970’de dönemin Emniyet Genel Müdürü Ömer Naci Bozkurt tarafından hazırlanmış ve İçişleri Bakanı Haldun Menteşoğlu imzasıyla Başbakan Süleyman Demirel’e sunulmuştu. Basına bomba gibi düşen rapor siyasi çevrelerde oldukça sert tartışmalara neden oldu.

MHP Raporu’nun “Aydınlık” gazetesine nasıl geçtiği tam olarak anlaşılmadı. MHP ve milliyetçi basın, raporun Başbakan Bülent Ecevit tarafından kasıtlı olarak “Aydınlık”a sızdırıldığını iddia etti. Başbakan Ecevit, Emniyet Genel Müdürlüğü raporunun MHP’nin 28 komando kampının Nazi teşkilatını

⁶⁷ Bunlardan birisi için bkz. “Turks Attcak Birth Control Seminar”, *The Times*, 8 Nisan 1969.

⁶⁸ Sam Cohen, “Turkish Commandos With Nazi Ideas”, *The Guardian*, 19 Ağustos 1969. Aktaran: Öznur, *a.g.e.*, s. 32-33.

⁶⁹ Bazı isimler için bkz. Ayhan Tuğcuğil (İskender Öksüz), “Nazizm-Faşizm ve Türkçülük”, *Devlet*, Sayı: 4, 28 Nisan 1969; Galip Erdem, “Uyanış Çağına Doğru”, *Devlet*, Sayı: 10, 9 Haziran 1969; Emine Işınsoy, “Kiralık Olan Kim?”, *Devlet*, Sayı: 19, 11 Ağustos 1969.

⁷⁰ Bkz. *Milli Hareket*, “Komando”, Sayı: 30, Ocak 1969; *Milli Hareket*, “Komando Kampında”, Sayı: 37, Ağustos 1969; *Devlet*, “Komando Kampları Açılıyor, Bozkurtlar Diriliyor”, Sayı: 16, 21 Temmuz 1969; *Devlet*, “Kapitalist, Komünist İşbirliği ve Komandolar”, Sayı: 3, 21 Nisan 1969; “Türkeş’in Hedefi 100 Bin Komando”, Sayı: 18, 4 Ağustos 1969.

⁷¹ Orhan Türkdoğan, “Yeni Bir Militarizm: Komandoculuk”, *Devlet*, 18 Ağustos 1969.

⁷² Galip Erdem, “Sam Cohen Kimdir?”, *Devlet*, Sayı: 25, 22 Eylül 1969.

⁷³ Bu tefrika sonradan Aydınlık Yayınları tarafından kitaplaştırılmıştır. Bkz. *AP Hükümetinin 1970’de Hazırlattığı Rapor*, Aydınlık Yayınları, İstanbul 1978, s. 36.

örnek aldığını doğruladığını ileri sürdü. Ecevit ayrıca, MHP'nin amacının komando kampları ve gençlik örgütleriyle iktidarı ele geçirip Nasyonal Sosyalist doktrini Türkiye'de uygulamak niyetinde olduğunu iddia etti.⁷⁴

MHP lideri Alparslan Türkeş, Ecevit'in açıklamalarını yalanladı ve raporun "düzmece" olduğunu ileri sürdü. Türkeş, MHP hakkında yapılan suçlamaları "adi ve alçakça" olarak nitelerken; Ecevit'i de bölücülere destek vermekle ve Moskova'dan talimat alan sendika ve derneklerle işbirliği yapmakla suçladı. Ayrıca Ecevit'in, Emniyet Genel Müdürlüğü ve MİT'in kendisi ve eşi hakkında hazırladığı raporu kamuoyuyla paylaşmasını istedi.⁷⁵

Ecevit, söz konusu raporun düzmece olmadığını ve Kasım 1970 tarihinde "zımmetli" olarak Demirel'e gönderildiğinin kesin olduğunu açıkladı.⁷⁶ Demirel ise iddia edilen rapordan haberdar olmadığını ve ülkedeki anarşiyi durdurmakta aciz kalan Ecevit Hükümeti'nin hedef saptırdığını ileri sürdü.⁷⁷ AP Giresun Senatörü Ömer Naci Bozkurt,

*"Ecevit'in olağanüstü Kurultayda beyan ettiği gibi rapor diye bir şey yoktur. Bu bir beyandır. Devleti aydınlatma, tanıtma broşürüdür. Bunlar yedi cilttir. İçişleri Bakanı geri kalan beş tanesinden niye hiç bahsetmemektedir. Ayrıca, devletin gizlilik raporları nasıl olur da basına sızdırılır."*⁷⁸

diyerek Ecevit'i manipülasyon yapmakla suçladı.

Türkeş, 15 Kasım 1978'de MHP'nin İstanbul il merkezinde düzenlediği toplantıda Ecevit'i Fidel Castro, Che Guevera ve Mao Ze Tung gibi komünist İhtilalcılara hayranlık duymakla ve Türkiye'de komünizmi tesis etmeye çalışmakla suçladı. Türkeş ayrıca,

*"Ecevit kendini Türkiye'yi bölmeye ve komünist bir rejimi getirmeye nasıl görevli kılmışsa, biz de şartlar ne olursa olsun, şeref ve haysiyetimize yönelen iftira ve yalanlar ne kadar yoğunlaşırsa yoğunlaşsın kendimizi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni yıktırmama, Türk vatanını parçalamama, Türk Milleti'ni böldürtmeme, hür demokratik rejimi yaşatma yolunda görevli sayıyor ve bu şerefli mücadeleyi sonuna kadar sürdüreceğimizi açıkça Türk ve dünya kamuoyuna ilan ediyoruz."*⁷⁹

açıklamasını yaptı.

MHP Raporu, liberal basın organlarında MHP ve Türkeş hakkında süregelen suçlamaların dozajını beklendiği gibi artırdı. *Milliyet*, 6 Kasım 1978'de "Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Hazırladığı Rapor" başlığıyla verdiği haberde raporun bir bölümünü yayımlayarak kamuoyunun dikkatini çekti.⁸⁰ MHP Genel Sekreteri Yardımcısı Yaşar Okuyan, gazeteye gönderdiği bir tekzipte MHP

⁷⁴ Ecevit, "Sağ Eylemcilerin Çoğu MHP'li", *Cumhuriyet*, 5 Kasım 1978.

⁷⁵ "MHP Genel Başkanı Türkeş: "Rapor Düzmedir", *Cumhuriyet*, 6 Kasım 1978.

⁷⁶ "Raporun Demirel'e Gönderildiği Saptandı", *Cumhuriyet*, 6 Kasım 1978.

⁷⁷ Demirel, "Rapordan Haberim Yok. Sahte Olup Olmadığını Ne Bileyim", *Cumhuriyet*, 6 Kasım 1978.

⁷⁸ Öznur, *a.g.e.*, s. 114.

⁷⁹ Öznur, *a.g.e.*, s. 118.

⁸⁰ "Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Hazırladığı Rapor, *Milliyet*, 6 Kasım 1978.

aleyhindeki suçlamaları reddetti. Okuyan, rapor gerçek dahi olsa muhtevasının iftira olduğunu ve “*Milliyet*”in MHP aleyhinde tezgâhlanan bir “*karalama kampanyası*”nın aleti olduğunu ileri sürdü.⁸¹

“*Cumhuriyet*” yazarı Uğur Mumcu, raporun MHP’nin silahlı eğitim kampları kurduğunu teyit ettiğini fakat AP Hükümeti’nin “*takdir yetkisini*” kullanarak raporu neden işleme almadığını sorguladı.⁸² “*Sunday Times*” gazetesinin 12 Kasım 1978 nüshasında yayımlanan ve Türkiye’deki cinayetlerin müsebbibi olarak gösterilen sağcı eylemcilerin çoğunun MHP’li gençler ve parti üyeleri olduğu yönündeki iddiasını ihbar kabul eden Mumcu, hükümetin MHP hakkında adli soruşturma başlatmasını talep etti.⁸³ “*Milliyet*”te Örsan Öymen, MHP’nin açtığı “*komando*” kamplarının ve yurt dışı faaliyetlerinin Siyasi Partiler Yasası’na aykırı olduğunu ve bu nedenle MHP’nin kapatılması gerektiğini savundu.⁸⁴

Basında ve siyaset dünyasında MHP aleyhine kullanılan “*MHP Raporu*”, doğal olarak milliyetçi basında infiale neden oldu. “*Hergün*”de Necip Fazıl, CHP lideri Ecevit’i “*hakikat tahrifçiliği*” yapmakla ve 1968’de başlayıp 1972’de doruk noktasına ulaşan “*solcu terör*” görmezden gelmekle suçladı. “*Komando*” hareketinin “*solcu terör*”e karşı bir “*vatan müdafası*” olarak doğduğunu vurgulayan Necip Fazıl, “... *Vatanın yuvarlanmakta olduğu dipsiz uçurum karşısında, sadece müdafaa mevkiinde, maneviyatçı ve inzibatlı bir gençlik yetiştirme hareketi, vazife ve sevap mıdır, hıyanet ve günah mı?*” diye sorguladı.⁸⁵ Taha Akyol, “*Politikada dikkatleri başka yönlere çekmek*” oportünizmin sık sık kullandığı basit taktiklerden biridir. Aslında bu eğilimin temelinde “*kapalı politika*” özlemi vardır. Her meseleyi bütün gerçeğiyle kitleler önünde tartışmaktan kaçınanlar, meselenin üstünü örtmek için sık sık “*Sis bombaları kullanarak dikkatleri başka yerlere çekmeğe çalışırlar.*” diyerek CHP’yi politik aczini kamufle etmekle suçladı. Diğer taraftan “*Nasyonal Sosyalizm*” suçlamalarına da değinen Akyol, MHP’de Nazilik aramanın solun “*faşizm ihtiyacı*”ndan doğan bir şartlı refleks olduğunu belirtirken “*Sol, özellikle Marksist sol*”, ne zaman bir “*devrimci terör*”e kalkışsa hemen bir “*faşizm*” icad ettiğini ileri sürdü. Akyol’a göre “*faşizm*” parçalanmış solu birleştirmek için kullanılan politik bir motivasyon kaynağıydı.⁸⁶

Sonuç

1968 Olayları’nın küresel ölçekte etkilediği ülkelerden biri de Türkiye olmuştur. Ancak Türkiye, 1968 Olayları’nı kendine özgü şartlarda yaşamıştır. Demokratik hayatta ilk öğrenci hareketleri Demokrat Parti’nin antidemokratik politikalarına bir tepki hareketi olarak doğmuştur. 1961 Anayasası’nın üniversitelere getirdiği özerklik, öğrencilerin özgür bir ortamda örgütlenmelerine ve ideolojilerini savunmalarına imkân vermiştir. Ancak, anayasal özerk-

⁸¹ “MHP: Rapor Gerçek Olsa Dahı İçindekiler İftiradır”, *Milliyet*, 10 Kasım 1978.

⁸² Uğur Mumcu, “Rapor Ticareti”, *Cumhuriyet*, 11 Kasım 1978.

⁸³ Uğur Mumcu, “Bu Bir İhbardır”, *Cumhuriyet*, 17 Kasım 1978.

⁸⁴ Örsan Öymen, “Oyun”, *Milliyet*, 9 Kasım 1978.

⁸⁵ Necip Fazıl, “İlahi Tecelliyi Bekliyoruz”, *Hergün*, 9 Kasım 1978.

⁸⁶ Taha Akyol, “MHP Raporu ve Gerçekler”, *Hergün*, 15 Kasım 1978.

lik, hükümet politikalarına gereği gibi yansımadığından üniversitelerde yeni kriz ortamları oluşmuştur.

1961 Anayasası, Türkiye’de marjinal çevrelerde savunulan Sosyalist ideolojinin örgütlenmesine ve gelişmesine zemin hazırlamıştır. Sosyalist gençlik hareketi, 1965’ten itibaren politik mücadele veren TİP’in kontrolünde ve gözetiminde faaliyet göstermiştir. Fakat 1968’de FKF’nin 2. Kurultayı’nda TİP’in denetiminden çıkan sosyalist hareket, politik yolları terk etmiş ve zamanla militanlaşmıştır. Bazı sosyalist gençler, El-Fetih’in Suriye ve Ürdün kamplarında komando ve sabotaj eğitimi alarak Türkiye’de yasadışı eylemlere girmiştir.

CKMP ve MHP’nin kurduğu komando kampları, militanlaşan sosyalist harekete karşı bir denge unsuru olarak gündeme gelmiştir. Parti liderlerine göre “komando” gençler, Türkiye’nin siyasi yapısını değiştirerek komünist rejime alan açan sosyalist harekete karşı ülke bütünlüğün garantisiydi. Siyasal muhalefet, komando gençleri Nazilerin SA’larına benzetirken, milliyetçi hareketin lideri Alparslan Türkeş’i de Hitler’in yolunu takip etmekle suçlamıştır. Özellikle, CHP lideri Bülent Ecevit tarafından dile getirilen bu isnatlar, 9 Işık Doktrini’nin kuramcısı MHP lideri Türkeş tarafından reddedilmiştir. Marksist sol, komando hareketinin ABD’nin desteklediği paramiliter bir yapılanma olduğunu iddia etmiştir. AP Hükümeti’nin 1970’de hazırlattığı ve 1978’de ifşa olan MHP Raporu, komando gençlerin paramiliter bir örgüt olmadığını göstermektedir. Kamp masraflarının MHP teşkilatı ve partili iş adamlarınca karşılanmış olması bunu teyit etmektedir.

Kaynaklar

Kitaplar

AKALIN, Cüneyt: *Düşler ve Gerçekler, Tanıklarıyla Dünyada ve Türkiye’de* 68, Sarmal Yayınevi, İstanbul 1995.

AP Hükümetinin 1970’de Hazırlattığı Rapor, Aydınlık Yayınları, İstanbul 1978.

ÇAVDAR, Tevfik: *Türkiye’nin Demokrasi Tarihi (1950-1995)*, İmge Kitabevi, Ankara 1996.

DARENDELİOĞLU, İlhan: *Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri*, Toker Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1975.

FEYİZOĞLU, Turhan: *Fırtınalı Yıllarda Ülkücü Hareket*, Ozan Yayıncılık, İstanbul 2000.

KABACALI, Alpay: *Türkiye’de Gençlik Hareketleri*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1992.

KİLİ, Suna - GÖZÜBÜYÜK, Şeref: *Sened-i İttifak’tan Günümüze Türk Anayasa Metinleri*, 3. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2006.

ÖZNUR, Hakkı: *Ülkücü Hareket, Teşkilatlar ve Mücadeleler 2*, Alternatif Yayınları, Ankara 1999.

ÖZNUR, Hakkı: *Ülkücü Hareket, Komplolar ve Provokasyonlar 3*, Alternatif Yayınları, Ankara 1999.

Sürelî Yayınlar

Akşam, Ant, Cumhuriyet, Demokrat İzmir, Devlet, Hergün, Milliyet, Milli Hareket, Tercüman, The Guardian, The Times.